

Evropa – krize lamp a devatero budoucího času

h. prof. PhDr. ThDr. MUDr. et Dr. Jaroslav Max Kašparů, PhD., Dr.h.c.

**Teolog, psychiatr, literát, esperantista, želivský premonstrátský diákon,
přednáší na Vysoké škole sv. Alžběty v Bratislavě**

Od babičky Evropy...

Každá doba řeší své specifické problémy a dává jim svá pojmenování. V současné době je na evropském kontinentu v této souvislosti snad nejčastěji frekventovaným slovem krize – ekonomická, ekologická, politická, bytová, hodnotová, energetická, potravinová...

Vzdálen konspirativním teoriím o světovládě zednářských lóží, tajuplného Bilderbergu a mimozemských civilizací, které řídí celý svět a jsou prapříčinou navozených problémů, dovolím si vyslovit myšlenku, že prapříčinou všech krizí je krize lamp.

Anglický spisovatel G. K. Chesterton píše v jedné své povídce o městském zastupitelstvu, které se rozhodlo zbourat na náměstí stojící lampu plynového osvětlení. Jeden z radních byl majitelem sběrných surovin a potřeboval z oné lampy železo, druhý byl členem elektrárenské společnosti a chtěl převést osvětlení na elektrický proud, třetí byl alkoholik a potřeboval měděné trubky na pálení slivovice... Starosta váhal. Povolal na schůzi zastupitelstva jistého řeholníka a chtěl slyšet jeho názor. Ten nehovořil ani o železe, mědi nebo elektřině, ale o smyslu a filosofii světla. Sbor radních byl jeho vystoupením silně pobouřen. Filosoficko-teologické argumenty odmítl a pozdě večer lampu zboural. Vzniklá tma vyvolala chaos, zmatek, dezorientaci a násilí v celé obci.

Osobně se domnívám, že za několik posledních desetiletí bouráme a zhasínáme na našem kontinentu jeden světlonosný kandelábr za druhým.

Zhášíme lampy zdravého rozumu

V zemi, kde má každý druhý občan maturitu a každý třetí nějaké to vysokoškolské vzdělání, se nepokrytě věří na mayský konec světa, průchod naší planety galaktickým pásmem bez energie, léčebnou sílu kdejakého kamene. Pomoci channelingu se můžeme spojit se světelnými bytostmi, kosmickými průvodci,

archetypálním božstvem, můžeme proniknout do absolutní reality a prapodstaty vlastního vědomí.

Nůžky, ve vztahu iracionality k logickému uvažování, se začínají doširoka rozevírat a „para“ nebo „pseudo“ dostává v lidských hlavách zelenou.

Zhášíme lampy zdravé tradice

Chlubíme se tím, za co bychom se měli stydět, a stydíme se pomalu za to, čím bychom se měli chlubit. Morální skandály jsou trpytivými ozdobami našich politických, pěveckých a sportovních celebrit, kterým nemizí cynický škleb ani ve chvíli, když jsou usvědčeni z takzvaných nepravostí. Takzvaných, protože co je a není nepravost, už dneska nikdo neví. Nezadatelná lidská práva a nezcizitelné, zdivočelé a ze řetězu odvázané občanské svobody je zakazují rozlišovat. Žijeme v zemi, kde nic není hanba.

Zhášíme lampy zdravé víry

V zemi, která je hodnocena jako jedna z nejateističtějších, se na jedné straně sice vyprazdňují křesťanské chrámy, ale jako houby po dešti rostou svatyně kartárek, vědem, vykladačů snů, horoskopů a převtělovačů do minulých životů. Samozvaní šamani, učitelé tantry a tachyonoví poradci nahradili kněze, psychology a lékaře... K tomu ovšem není potřeba ateismu, ale hodně silné nekřesťanské víry!

Zhášíme lampy zdravých mezilidských vztahů

Na jedné straně se rozpadají existující rodiny, na druhé straně se nové skoro netvoří. Pravdu měl německý filosof Martin Heidegger, který řekl, že moderní doba překonala všechny vzdálenosti, ale nevytvořila žádnou blízkost. Každé Vánoce jsou toho důkazem. Rok co rok stoupá počet restauračních zařízení otevřených o Štědrém večeru. Vánoce už nejsou svátkem rodiny, která sedí u společného stolu. Jedna mladá klientka mi sdělila, že byla na Štědrý večer v hospodě, protože matka žije s protivným partnerem a otec žije s hysterickou přítelkyní. V hospodě, mezi zfetovanými toxikomany, jí bylo onen večer nejlíp.

Možná bychom se v ekonomických ukazatelích obešli bez statisticky vyššího procenta železa nebo mědi na hlavu, ale bez světla v ní to asi nepůjde.

... přes matku Sedmera hlavních hříchů...

Dlouhá historie evropského kontinentu zažehla, vědoma si rozdílů mezi dobrem a zlem, krásou a ošklivostí, pravdou a lží, dlouhou alej plynových lamp. Současně si byla stará Evropa vědoma také toho, že se člověk ve své lidské podstatě mnoho nemění, střídají se pouze situace a kratší nebo delší období, ve kterých žije. Definice a obsah atributů dobra, krásy a pravdy se proto neměnily, bylo k nim vzhlíženo jako k posvátné Trojici a přesto, že se proti ní v menším či větším rozsahu vždy hřešilo, měla platnost trvalého pojiva rodinného i společenského života. Jmenovaná triáda byla energetickou náplní hořících evropských lamp.

Evropská civilizace, jak známo, vyrostla v trojúhelníku tří měst. Mezi „moudrým městem“ Athénami, „věčným městem“ Římem a „svatým městem“ Jeruzalémem. Řekové dali kontinentu filosofii, Římané právo a Žide poskytli víru. Z jejich spojení se mimo jiná dobra zrodila i definice tzv. Sedmera hlavních hříchů. Postupem času ovšem došlo k jejich reklasifikaci či spíše metamorfóze a z odsouzeníhodných negativ se stala moderní pozitiva.

Z **pýchy** se stalo *zdravé sebevědomí*, z **lakomství** *zákon ekonomiky*, **nestřídmost** se povýšila na *vyšší životní úroveň*, **závist** v *boj o spravedlnost*, **hněv** ve *zdravou reakci na nekorektní jednání druhých*, **smilstvo** v *prevenci proti neurózám*, **lenost** se proměnila buď *v sociální dávku*, nebo *v prokrastinaci*. Díky této moderní nomenklatuře zbavil se starý kontinent těžkých hříšníků. Připočteme-li k tomu ještě jiné, dnes už málo známé, skoro archaické pojmy jako **hulvátství**, které se změnilo ve *svobodu projevu*, **okrádání** definované jako *svobodný trh*, **zanedbanou výchovu dětí** jakožto *tvorbu vlastního názoru*, **neúctu k tradici** proměněnou ve *vítězství zdravého rozumu* a **likvidaci pozitivních hodnot** jakožto *likvidaci předsudků*, nacházíme se v aktuálně nám známém prostředí uprostřed Evropy.

... až k evropské pravnučce

Evropa na konci jedenadvacátého století bude mít dozajista svoji vlastní podobu, své nové lampy i jejich energetické zdroje. Bude v zásadě postavena na principu známé dánské hry Lego, bude

naplánovaným kontinentem, bude mít svůj obsah, barvu i tvar. Mimo jiné je pro Lego typické i to, že nemá pevnou vnitřní vazbu svých jednotlivých částí a prvky, sami o sobě coby stavebnicové díly, jsou do jiných stavebnic nepoužitelné. To budou první dvě negativa evropského kontinentu na konci tohoto století a projeví se na jedné straně vnitřní nestabilitou vztahů mezi jednotlivými lokalitami a současně nemožností stavebnici opustit.

Budoucí evropské diktatury

V minulém století zažil evropský kontinent dvě diktatury, které pošlapávaly lidská práva. Koncem tohoto století čeká Evropu diktatura „lidských práv“. Především v podobě diktatury menšin, sdělovacích prostředků a deprivantů.

Diktatura menšin

Skutečnost, že se podařilo dosáhnout nejen v Evropě, ale i ve Spojených státech především rovnosti mezi rasami, národnostmi nebo politickými názory, tedy skutečnosti, kdy už většina nerozhoduje o menšinách, vedlo na druhé straně k přesmyku, tedy k tomu, že jsou to právě menšiny, které se budou drát k moci a budou prosazovat nejen svá práva (což je v tomto případě zcela na místě!), ale budou mít stále větší snahu a tendenci převést je v celospolečenskou diktaturu v podobě celoplošné „normalizace“ svých patologických názorů a nejrůznějších deviací. Infiltraci do politicky a ekonomicky silných pozic na vysokých místech v jednotlivých státech, včetně evropských center, vytvoří mocnou síť, která bude skrze všechny druhy sdělovacích prostředků ovlivňovat hodnotové klima kontinentu.

Diktatura sdělovacích prostředků

Z psychologie i politiky je známo, že manipulace davem je snadnější než manipulace jedincem. Kdo má v jedné ruce sdělovací prostředky, má v druhé ruce celé davy. Média ovládají postoje, názory a životní styl. Do současné doby hrály v této hře první housle centrálně ovládané sdělovací prostředky. Poslední dobou, a vývoj v oblasti elektrotechniky tomu projevuje svoji přízeň, budou konkurencí rozhlasu a televize internetové sociální sítě a s tím spojená celoplanetární komunikace.

To silně změní názorové klima nejen jedinců, ale celých davů. Vzniknou nové formy závislosti. K dnes již známým závislostem

na alkoholu, drogách a hracích automatech přicházejí závislosti na internetu a zábavě všeho druhu.

Vzhledem k tomu, že se kromě deviantů množí ve společnosti i sociálně nezralí a názorově nezakotvení jedinci, poroste závislost na „dálkové manipulaci“, protože v houšti krupobití názorů se tito jedinci už nevyznají a budou ztrácet orientaci. Bude pochopitelně následovat chaos, kterého se chopí manipulující menšina, které obejdou oficiální zdroje informací a prosadí se svými informačně formačními kanály. Spojení dlouhotrvajícího chaosu s řízenou manipulací povede nejen k nárůstu duševních poruch, ale i k hodnotovému zmatku ve společnosti. Oba uvedené faktory vytvoří bludný kruh.

Diktatura deprivantů

Podle oficiální definice je deprivantem člověk, který z psychologických, biologických či sociokulturních důvodů nedosáhl lidské normality, případně o ni přišel. Důsledky deprivantství jsou výraznější v citové než v intelektuální oblasti. Ve vztahu k normalitě jsou tito lidé v různém rozsahu „nepovedení“ nebo „zmrzačení“, nikoli nemocní.

Velmi zjednodušeně je lze rozlišit podle několika znaků: Mají tendenci vrhat veškeré své úsilí na získání moci a majetku a na manipulaci jinými lidmi (obzvláště ofenzivní typy deprivantů). Mívají tzv. náhradní program lidství, který postrádá přiměřenou dávku odpovědnosti, altruismu i tvořivosti. Mívají tendenci sdružovat se do koalic, ničí vyšší, diferencovanější citové a morální hodnoty a jejich základním životním programem bývá destruktivní chování. V souvislosti s nimi bude hrát nezanedbatelnou roli na našem kontinentu drogová scéna. Bylo již řečeno, že menšina, byť s patologickými názory nebo deviantním chováním, si prosadí svá nezadatelná lidská práva a nezcizitelné občanské svobody a po několika desetiletích bude konzumace všech drog patřit ke každodennímu životnímu koloritu sjednoceného Evropana. Do celkové mozaiky se ke kriminalitě, sociální nerovnosti, nárůstu duševních chorob a multikulturnímu napětí přidají ještě psychotropní látky.

Moje osobní zkušenost za posledních čtyřicet let psychiatrické a soudně znalecké praxe ukazuje, že počet deprivantů i toxikomanů nejen v naší zemi, ale i v ostatních evropských státech roste poměrně rychle. Pokud se koncem století zvýší významně jejich počet, což si dovoluji předpokládat, budou mít značný vliv na

atmosféru života evropského kontinentu, a to jak prostřednictvím svého kriminálního jednání, tak ekonomickými náklady na řešení těchto problémů. Ty se budou zvyšovat právě s nárůstem kriminality ve společnosti. Bude dále pokračovat započatá tendence řešit společenské morální díry technickými záplatami, což ovšem nepůjde do nekonečna. Zlo má nejen náskok, ale na rozdíl od techniky může být všudypřítomné. Bohužel i deprivanti, devianti a vyznavači drogového rauše, stejně jako manipulující menšiny, budou mít k dispozici dostatečně velký manévrovací prostor nejen k hájení svých zájmů, ale i k volnému šíření své „kultury“.

Další díly Lega na staveništi Evropy

V první řadě bude Evropa, po době kamenné, bronzové a železné, prožívat dobu plastovou, protože jednotlivé díly stavebnice evropského kontinentu budou tvořeny z nejdostupnějšího a v budoucnu všudypřítomného recyklovatelného materiálu. Koneckonců už dnes prožíváme čas, kdy je na starém kontinentu *ono přirozené* postupně nahrazováno umělým a v této tendenci se bude pokračovat. V tom lepším případě. V horším případě bude přirozené nahrazováno *nepřirozeným*.

Díl zvaný rodina

Dynamika změn se roztáčí čím dále tím rychleji. Pokud existuje ještě dnes několik málo variant uspořádání rodiny, postupem desetiletí se tento pojem stane v Evropě zcela amorfním. Dnes (zatím) tvoří základní, „jádrovou“ rodinu muž, žena a jejich děti, rozšířená rodina zahrnuje prarodiče, tety, strýce a bratrance. Dalšími modely jsou polygamní (obvykle patriarchální) rodina a neúplná rodina s jedním rodičem (obvykle ženou). Tolik k teorii. V praxi nastupuje pěstování volně plovoucích, nevázaných vztahů. Nedostatkem tradičních rodinných modelů a vzorů, egoismem, hédonismem a ztrátami, jak smyslu života, tak prosociálního citění, dojde na konci jedenadvacátého století v Evropě k ještě většímu nárůstu individualismu, ke zpovrchnění mezilidských vztahů a vazeb. Funkce rodiny, definované dnes jako reprodukční, sociálně ekonomická, kulturně výchovná, sociálně psychologická a emocionální, budou napříště vycházet více z motivace ekonomické a právně direktivní než z přirozených pohnutek touhy po rodičovství. Tím pádem bude stále klesat dnes už nízká porodnost původních Evropanů na úkor přílivu

imigrantů s početným potomstvem. A to nejen díky výše zmíněné ztrátě smyslu pro život v nukleární rodině, ale i stále se snižující reprodukční schopností evropských mužů i žen.

Díl pravoslaví a katolická církev

V zájmu plného prosazení sekularistického pohledu na člověka a jeho místo ve světě poroste postupně averze a útoky dominujících menšin především proti oběma největším křesťanským církvím, které zůstanou posledními hlasateli jiného pojetí života, jiného smyslu manželství a rodiny, jiných kulturních hodnot i odlišného životního stylu. Pokud budou obě církve v budoucnu odolávat vlivu násilné sekularizace, totální relativizaci hodnot a pozitivismu v právu, útoky proti nim výrazně zesílí. Pravoslavný moskevský patriarcha Kyrill na tuto situaci reagoval mimo jiné slovy: „V době, kdy se ideologie morální povolnosti a relativismu snaží vytlačit z lidského života tradiční hodnoty, je nutné odvážně pozvedat hlas na obranu evangelních ideálů a vznešené důstojnosti člověka a jeho povolání...“

Oběma církvím ovšem nic jiného než hlásání evangelijních zásad nezbyvá, takže jejich přítomnost na evropském kontinentu koncem tohoto století skončí.

Pokud k tomu nedojde cestou úmrtí posledního vyznavače, cestu mučednickou nelze vyloučit.

Díl spirituality

Ani sebemenší prostor našeho vesmíru nesnáší vakuum, říká nám ve škole pan učitel, vše touží být zaplněno. Pokud se z evropského kontinentu vytratí křesťanská víra, zákonitě bude její místo nahrazeno jinou spiritualitou. Tuto skutečnost nelze chápat jako vizi nebo proroctví, protože už současná situace v Evropě je toho počínajícím důkazem.

O jakou spiritualitu půjde, není ovšem v tuto chvíli úplně jasné. Lze jen předpokládat, že koncem století to bude buď solitární synkretistická směsice různých východních náboženských směrů, jakýsi privátní duchovní koktail, nebo starý kontinent ovládne islám.

Díl multikultury

Přiliv nových obyvatel evropského kontinentu, především z islámských zemí, bude hrát v náboženském a kulturním životě

Evropy svoji roli. Pokud se dnes svět nachází uprostřed bitvy myšlenek, domnívám se, že na starém kontinentu nebude tato bitva nijak výrazná. Až počet vyznavačů islámu dosáhne jistého počtu, který bude odpovídat síle jeho vlivu na kontinent, nebude stát ani proti křesťanskému náboženství, ani proti nějaké formě evropské kultury. Obojí totiž na tomto kontinentu už koncem tohoto století nebude. O jejich likvidaci se přičiní samotní Evropané a poprvé v dějinách padne náš kontinent pod cizí kulturu i náboženství bez boje. Každý odpor totiž vyžaduje mravní sílu. Tu ovšem Evropa nebude mít odkud načerpat a přesto, že se očekává v tomto ohledu konflikt a „válka civilizací“, paradoxně se domnívám, že k nim nedojde.

Díl kontinentálních konfliktů

Nelze předpokládat, že ve druhé polovině tohoto století dojde na evropském kontinentu k válce severu proti jihu nebo východu proti západu. Pokud k nějakým konfliktům dojde, budou to války mezi narůstající a sílící skupinou deprivantů a asociálních jedinců proti slušně žijící skupině obyvatel, válka mezi tou částí kontinentu, která bude ještě vyznávat jakési zbytky kulturní a etické tradice, a tou částí, jež nebude uznávat, kromě hédonismu a zábavy, naprosto nic.

Bude stále napětí mezi nejstarší a nejmladší populací jako dědictví špatné, typicky liberálně kapitalistické ekonomiky na celém kontinentu, což se silně podepíše nejen na široce otevřených nůžkách mezi bohatstvím a chudobou, ale přinese i problémy demografického charakteru. Nevylučuji z tohoto důvodu, že dojde k legislativní úpravě nejen dobrovolné, ale i povinné euthanasie u vážně a nevléčitelně nemocných, včetně selekce postižených dětí. Do parlamentů evropských států totiž postupem desetiletí zasednou lidé s vyhraněně liberálním a tvrdě ekonomickým smyšlením.

Díl jazykové politiky

Podle údajů Evropské unie tvoří v současné době náklady na jazykové překlady této instituce každý rok několik desítek milionů eur! Respektování jednotlivých jazyků všech členských států jako sobě rovných je zcela na místě. Ukazuje se ovšem, že žezlo královny jazyků nejen na evropském kontinentu, ale celosvětově třímá v ruce angličtina. Nic proti tomu. Ovšem s touto

skutečností se budou těžko smířovat velké a ekonomicky silné evropské národy, především Německo, Francie nebo Rusko, protože otázky vědy, techniky, ale především mezinárodního obchodu a jeho prosazování v celosvětovém měřítku ovlivňují už dnes a v budoucnu několikanásobně dominance toho kterého světového jazyka. Těžko si představit, že by v tomto babylonu chtěly zůstat němčina, ruština a francouzština jazykovou Popelkou.

Američané se prakticky nemusí už dnes věnovat výuce žádného jiného národního jazyka. Ušetří tím tisíce hodin v jazykových učebnách i tisíce dolarů na výuku, které mohou věnovat jiným oborům svého vzdělávání, a získaný čas mohou využít pro rozvoj jiných strategických oblastí. Přirozeně tedy budou trvat na tom, aby se z angličtiny stal svět objímající jazyk. Tato skutečnost povede za několik desetiletí k silnému napětí mezi státy jednotlivých evropských jazykových oblastí, které se ještě zvýší tím, že se k ekonomickému kormidlu za tu dobu postaví nejmocnější asijské státy – Čína, Indie a Japonsko. Zda ony budou respektovat jazykový diktát západní polokoule, se můžeme jen domnívat.

Otázka vzniku společného evropského jazyka není novinkou. Už J. A. Komenský se zamýšlel nad vytvořením umělého pravidelného jazyka v jedné z kapitol svého spisu *Via Lucis* a dále pak v pátém díle své *Obecné nápravy věcí lidských*. Píše zde: „... vznikly-li maně tolikeré jazyky pouhým změtením, proč ne třebas i jeden radou a rozumem i opětným napravením čistým a umělým?“ Nový jazyk měl být podle něj snadný k naučení, bez nepravidelností a přitom přesnější a výrazově bohatší než jazyky národní; ty by však neměl nijak potlačovat, sloužil by jen k dorozumění a spolupráci na mezinárodní úrovni.

Takovým řešením pro Evropu by byla evropština alias esperanto. Není oficiálním jazykem žádné země ani velmoci. Podle lingvistů je jazykem šestkrát rychleji zvládnutelným než jazyky národní. Jeho výuka vedle angličtiny by přinesla obrovské finanční úspory. Úvaha, že by esperanto mělo nahradit angličtinu, je směšná i lichá. Mělo by být ovšem rychlým a pohotovým dorozumívacím jazykem už školních dětí, které jsou schopné naučit se tomuto jazyku během krátké doby, a mělo by současně sloužit jako jazyk propedeutický.

Už roku 1954 Valné shromáždění UNESCO uznalo, že výsledky dosažené esperantem jsou v souladu s cíli této organizace. V důsledku toho byly ustanoveny oficiální vztahy mezi UNESCO a

Světovým esperantským svazem, který se stal nestátní členskou organizací. Spolupráce mezi nimi přetrvává. Roku 1977 vystoupil generální ředitel UNESCO Amadou-Mahtar M'Bow s projevem na 62. Světovém esperantském kongresu, v roce 1985 vyzvalo Valné shromáždění UNESCO členské státy a mezinárodní organizace jak k zavedení studijních programů o jazykovém problému a esperantu ve školách, tak k prostudování možností využití tohoto jazyka v mezinárodním styku. Světový esperantský svaz má také poradní vztahy s OSN, UNICEF, Radou Evropy, Organizací amerických států a Mezinárodní organizací pro normalizaci (ISO). V dnešním světě, který stále jasněji vnímá práva menšin i jazykovou a kulturní rozmanitost, získává mezinárodní jazyk esperanto opět pozornost rozhodujících činitelů. Nevládní organizace a sdružení naléhají, aby se nastolila otázka mezinárodní řeči na pořad diskuse Spojených národů a Evropské unie. V červenci 1996 se v Praze konalo sympozium nezávislých expertů, kteří prověřovali tehdejší postavení esperanta a navrhli jeho začlenění do aktuálních rozhovorů o jazykových právech a jazykové politice v Evropě.

Díl finální

Evropský kontinent bude koncem století tvořen v každém případě větším počtem dílů než jen výše uvedeným devaterem. Ale jak už tomu bývá, každá stavba začíná od základů a domnívám se, že právě ono devatero bude tvořit nárožní kameny budoucího evropského kontinentu. Ostatní, co na ně bude položeno, nebude mít v žádném případě ani zdání jistoty, ani pocit stability.

